

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2017. gada 3. augustā Nr. 3-22/19

**Latvijas Republikas
Ministru prezidentam
M. Kučinskim**

Informācijai:

Latvijas Valsts
prezidentam R.Vējonim

Latvijas Republikas
Saeimas priekšsēdētājam
I.Mūrniecei

Par Tiesībsarga biroja darbības neatkarību

Godātais Kučinska kungs!

Vēlos vērst Jūsu uzmanību jautājumam, kas saistīts ar Tiesībsarga biroja darbības neatkarības nodrošināšanu.

Sobrīd valdībā noris darbs pie likumprojektu „Par vidēja termiņa budžeta ietvaru 2018., 2019. un 2020. gadam” un „Par valsts budžetu 2018. gadam” sagatavošanas. Lai nodrošinātu efektīvāku un caurskatāmāku valsts budžeta vadību, identificētu potenciāli pieejamos resursus izdevumu segšanai, valdība lēmusi detalizēti pārskatīt iepriekšējo gadu iestāžu izdevumus. Neapšaubāmi šāds lēmums veicina pieeju pārskatīt veicamās aktivitātes, iekšēji rast līdzfinansējumu jauniem prioritāriem pasākumiem un valsts budžeta finansēto funkciju ekonomiskākai un racionālākai īstenošanai.

Līdz ar nozaru ministriju budžetu pārskatīšanu tiek revidēti arī Tiesībsarga biroja budžeta izdevumi, uzmanību pievēršot gan līdzšinēji piešķirtajam finansējumam administratīvās kapacitātes stiprināšanai vai neatliekamajiem pasākumiem, gan vērtējot iestādes administratīvos izdevumus. Izdevumu pārskatīšanas rezultātā, piemēram, salīdzinot vidējās ārvalstu komandējumu un darba braucienu izdevumu izmaksas uz vienu amata vietu ar citām institūcijām, bet, neņemot vērā Tiesībsarga biroja darba specifiku, apreķināts potenciāli pieejamo iekšējo resursu apmērs prioritātēm, kas naudas

izteiksmē ir 4901 *euro*. Nosaukšu tikai dažus piemērus, lai raksturotu biroja darba specifiku: dalība ekspertu līmenī ANO Cilvēktiesību padomes sēdēs; dalība ANO komitejas sesijās, kad tiek skatīti nacionālie ziņojumi, sniedzot alternatīvo ziņojumu; dalība Eiropas Padomes rīkotajos pasākumos cilvēktiesību jautājumos; piespiedu kārtā izraidāmo atgriešanas uz mītnes zemi procesa novērošana.

Ņemot vērā, ka Finanšu ministrijas rīcībā nav informācijas par to, kāds ir piešķirtā finansējuma apmērs katrai tiesībsarga funkcijai, uzdevumam vai ikgadējā Rīcības plāna aktivitātei, tad nav iespējams novērtēt katra uzdevuma nozīmīgumu un izdarīt attiecīgus secinājumus. Turklāt Tiesībsarga birojā, periodiski pārskatot savas aktualitātes, tiek veikta piešķirtā finansējuma pārdale starp uzdevumiem vai pasākumiem. Šajā vēstulē vēlos pievērst Jūsu uzmanību nevis jautājumam par Tiesībsarga biroja budžetu, bet autonomijas un neatkarības garantijas aspektam.

Kā minēts Finanšu ministrijas sagatavotajā informatīvajā ziņojumā¹ “Valsts budžeta izdevumu pārskatīšana ir viens no pamatrīkiem, kā nodrošināt publiskā finansējuma un politikas plānošanas stratēģisko prioritāšu sasaisti. Izdevumu pārskatīšanas pamatmērķis ir regulāri un sistemātiski novērtēt finansējuma izlietojuma efektivitāti, kā arī veicināt iecerēto rezultātu efektīvu sasniegšanu.”

Vēlos atgādināt, ka jautājumos par neatkarīgas iestādes (Tiesībsarga birojs) darbību vai finansēm nav pieļaujama tāda pati pieeja kā valsts pārvaldes iestādēm. Jāņem vērā vairāki būtiski apstākļi, kas nosaka tiesībsarga tiesisko statusu, funkcijas un uzdevumus, kā arī kārtību, kādā tiesībsargs pilda likumā noteiktās funkcijas un uzdevumus un sniedz pārskatus par savu darbību. Jāatceras, ka tiesībsargs savā darbībā ir neatkarīgs un pakļaujas vienīgi likumam. Nevienam nav tiesību ietekmēt tiesībsargu viņa funkciju un uzdevumu pildīšanā, vērtēt lietderīgumu vai efektivitāti. Tiesībsarga birojs ir institūcija, kas neietilpst Latvijas Republikas Satversmes 58. pantā noteiktajā Ministru kabinetam padoto valsts pārvaldes iestāžu sistēmā, tas ir izveidots kā ārējs valsts pārvaldes kontroles mehānisms un nav padots Ministru kabinetam.

Neatkarības, tai skaitā finanšu neatkarības, kritērijs ir viens no nacionālās cilvēktiesību aizsardzības institūcijas raksturojošiem un nepieciešamiem elementiem. Tikai 2015.gadā pēc atkārtotas atbilstības novērtēšanas Tiesībsarga institūcijai izdevās pabeigt akreditācijas procesu Nacionālo cilvēktiesību institūciju Starptautiskajā koordinēšanas komitejā (ICC), kad tika apstiprināta atbilstība noteiktajiem kritērijiem un uz pieciem gadiem piešķirts augstākais starptautiski atzītais novērtējums - A statuss, kas nacionālajai cilvēktiesību institūcijai nodrošina plašākas pilnvaras: tiesības piedalīties komitejas darbā, lēmumu pieņemšanā, tiesības balsot.

Diemžēl nākas konstatēt, ka Latvijas institūcijas neizprot tiesībsarga institūcijas neatkarības būtību un, pakļaujot Tiesībsarga biroja darbību vērtēšanas procedūrai (izdevumu pārskatīšana, administratīvās darbības nodrošināšana, horizontālie risinājumi), pārkāpj ANO rezolūcijas 48/134 (20.12.1993.) pielikumā „Principi attiecībā uz nacionālo cilvēktiesību aizsardzības un to veicināšanas institūciju statusu un darbību” (Parīzes principi)² noteiktos principus, kā arī neņem vērā ANO rezolūcijās 69/168 (18.12.2014.) un 71/200 (19.12.2016.) paustos aicinājumus dalībvalstīm: “Ne tikai ar konstitucionālo un normatīvo aktu ietvaru, bet arī ar adekvātu finansiālo un citu atbalstu, stiprināt

¹ Informatīvais ziņojums “Par valsts budžeta izdevumu pārskatīšanas 2018., 2019. un 2020.gadam rezultātiem un priekšlikumi par šo rezultātu izmantošanu likumprojekta “Par vidēja termiņa budžeta 2018., 2019. un 2020.gadam” un likumprojekta “Par valsts budžetu 2018.gadam” izstrādes procesā”, 6.lpp.

² ANO rezolūcijas 48/134 (20.12.1993.) pielikums „Principi attiecībā uz nacionālo cilvēktiesību aizsardzības un to veicināšanas institūciju statusu un darbību”; pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r134.htm>;

tiesībsarga autonomiju un neatkarību, lai nodrošinātu efektīvu tiesībsarga funkciju veikšanu. Tāpat valstis aicinātas spēcīgāk tiesībsarga darbību leģitimitāti un uzticamību kā cilvēktiesību aizsardzības un veicināšanas mehānismam”³.

Rezolūcijās uzsvērts tiesībsarga institūcijas autonomijas un neatkarības nozīmīgums, efektīva taisnīguma un vienlīdzības principu īstenošana, kā arī iestādes uzdevums veicināt labas pārvaldības īstenošanu valsts pārvaldē. Ne mazāk būtiska ir arī starptautiska līmeņa sadarbība cilvēktiesību jomā, daloties labās prakses piemēros ar reģionālajām un starptautiskajām organizācijām.

Autonomija un neatkarība nebūt nenozīmē, ka Tiesībsarga biroja darbība netiek pārraudzīta. Saeima ir izstrādājusi pienācīgu mehānismu⁴, kas tai ļauj parlamentāri pārraudzīt iestādes darbību un nodrošināt politisku atbalstu funkciju izpildē. Saeimas atbildība izpaužas arī pienācīga budžeta nodrošināšanā neatkarīgajai iestādei, nepieciešamo likumu pilnveidošanā un grozīšanā, kā arī attiecīgajā izpildvaras jomā radušos problēmu parlamentārajā apspriešanā⁵. Tiesībsargam ir noteikts pienākums sniegt Saeimai regulārus ziņojumus par tā darbu, tā nodrošinot pienācīgu iestādes darbības pārskatāmību un sabiedrības informētību par situāciju cilvēktiesību jomā.

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, lūdzu respektēt Tiesībsarga biroja likumdošanas ceļā noregulēto tiesisko statusu un ierobežot citu valsts varas institūciju iespējas ietekmēt neatkarīgas iestādes darbību.

Ar cieņu,

tiesībsargs

J. Jansons

---

³ Pieejams <http://www.tiesibsargs.lv/news/lv/ano-ka-vitali-svarigu-uzskata-tiesibsarga-biroja-neatkaribu> ;

⁴ Tiesībsarga likums;

⁵ Ekspertu grupas pārvaldības pilnveidei priekšlikumi (IV), 13.lpp., pieejams http://blogi.lu.lv/tzpi/files/2016/12/EGPP_IESTADES.pdf